

Maatschappelijke diensttijd

Bij de formatie van het kabinet-Rutte III is vorig jaar overeengekomen dat er een Maatschappelijke Diensttijd voor jongeren zal worden opgetuigd. Een soort Maatschappelijke Stage, maar dan voor meerderjarige jongeren en dus ook niet meer geworteld in het voortgezet onderwijs. De initiatiefnemers, CDA en CU, zijn eigenlijk voorstander van een verplichte variant (maatschappelijke dienstplicht), maar dat idee heeft geen politiek draagvlak gevonden, niet voor minderjarige en evenmin voor meerderjarige jongeren.

Staatssecretaris van VWS, Paul Blokhuis (ChristenUnie), denkt nog een jaar nodig te hebben om op basis van ervaringen in proeftuinen een definitieve opzet te maken, zodat de Maatschappelijke Diensttijd in de zomer van 2019 zou kunnen worden ingevoerd. Maar er moeten nog wel wat knopen worden doorgehakt, want op dit moment zijn er ten aanzien van de Maatschappelijke Diensttijd nog aanmerkelijke accentverschillen tussen CDA enerzijds en ChristenUnie anderzijds en tussen het Regeerakkoord van Rutte-III enerzijds en de voorlopige koers van staatssecretaris Blokhuis anderzijds. Die verscheidenheid van accenten wil ik hieronder zichtbaar maken.

CDA-verkiezingsprogramma 2017-2021¹

Perspectief: Wij willen ‘een sterke samenleving waarin alle mensen zich veilig en thuis voelen, omdat ze weten dat er altijd iemand is die naar hen omkijkt. Niemand staat er alleen voor. Een sterke samenleving is gebouwd op saamhorigheid en gedeelde verantwoordelijkheid (...)’ [p.15]. Voor een sterke samenleving is nodig: ‘betrokken burgers die met elkaar samenleven, werken en bouwen aan een beter Nederland. Burgerschap vraagt om een gedeeld besef van waarden en normen, van rechten en plichten. Daarbinnen ontstaat de ruimte voor solidariteit en voor verschil in opvattingen, ambities en vaardigheden’ [p.16]. ‘Burgerschap is één van de belangrijkste voorwaarden voor een sterke samenleving. We kunnen niet samenleven zonder een gedeeld besef van rechten en plichten en de bereidheid om verantwoordelijkheid te nemen voor de mensen om je heen en óm te zien naar elkaar. Het gaat om de inzet voor anderen die het eigen belang overstijgt’ [p.16].

Doel van de diensttijd: Wij willen een maatschappelijke dienstplicht invoeren ‘om jongeren actief te betrekken bij de samenleving’, een dienstplicht die hun leert ‘dat samenleven een gezamenlijke opdracht is’ en die ‘de verbinding, het normbesef en burgerschap (versterkt)’ [p.17]. Tevens willen we hun leren dat ‘je inzetten voor een ander en elkaar’, zoals in het vrijwilligerswerk, iets vanzelfsprekends is. [p.18]

Aard, duur en vergoeding van de diensttijd: De dienstplicht wordt vervuld ‘bij Defensie, maar ook in de zorg, bij de politie of andere maatschappelijke organisaties’ [p. 17]

Doelgroep: Alle jongeren, zowel jongens als meisjes [p.17]. Maar we kiezen voor een gefaseerde invoering, die zich in eerste instantie richt op ‘jongeren die het meest gebaat zijn met een ervaring in het dienen van de samenleving.’ [p.18]

Financiering: ???

ChristenUnie Verkiezingsprogramma 2017-2021²

Perspectief: ‘Vraag niet wat je land voor jou kan doen, maar vraag wat je voor je land kunt betekenen’ [p.8]. Maatschappelijke dienstplicht scheidt ‘verbinding in een verdeeld land’ [p.12]. Wij willen ‘een samenleving van *wij met elkaar en voor elkaar*’ [p.12].

Doel van de diensttijd: Wij willen een maatschappelijke dienstplicht invoeren zodat jongeren zich ‘de normen en waarden van onze samenleving eigen kunnen maken’, in een omgeving waar ‘integratie wordt gestimuleerd en werkervaring kan worden opgedaan’ [p.8]. Centraal staat ‘het ontwikkelen van sociale competenties, actief burgerschap en een houding van dienstbaarheid. Jongeren krijgen oog voor sociale en maatschappelijke noden in hun directe omgeving. Met een maatschappelijke dienstplicht bouwen we aan een samenleving waarin we iets voor elkaar doen en investeren we in saamhorigheid. De nadruk op onze individuele zelfontplooiing wordt verlegd naar de vraag hoe we van betekenis kunnen zijn voor de samenleving. Daarbij kan de dienstplicht bijdragen aan integratie.’ [p.12/13].

Aard, duur en vergoeding van de diensttijd: De dienstplicht (per saldo een half jaar) ‘kan breed en flexibel worden ingevuld, in alle maatschappelijke sectoren, van zorg en sport tot veiligheid, van bestuurswerk tot stage. Maatschappelijke dienstplicht biedt veel kansen. De mogelijkheid van extra ondersteuning in de zorg, het onderwijs en het openbaar groen.’ [p.8]. Er wordt echter de hand gehouden aan ‘een definitie

¹ <http://irs.ub.rug.nl/dbi/589aeb60bcdec>

² <http://irs.ub.rug.nl/dbi/5800cab0746fb>

voor wat geldt als vrijwilligerswerk' waarmee verdringing op de arbeidsmarkt wordt voorkomen [p.13]. De dienstplichtige krijgt een vergoeding van €4,50 per uur (circa €800 per maand).³ Daarmee kunnen ook studie- of andere schulden (deels) worden afgelost [p.8, 13, 38].

Doelgroep: Iedereen die 18 jaar wordt. De dienstplicht mag worden gespreid, maar moet vóór het 28e jaar vervuld worden [p.13].

Financiering: Cofinanciering van de overheid met bedrijven en maatschappelijke organisaties [p.13]

Regeerakkoord VVD, D66, CDA, ChristenUnie (10/10/2017, pp. 10, 58)⁴

Perspectief: ???

Doel van de diensttijd: Wij willen jongeren in staat stellen op basis van vrijwilligheid 'een bijdrage te leveren aan onze samenleving'. Het vervullen van de maatschappelijke dienst wordt beloond met 'een diplomasupplement als getuigenschrift van maatschappelijke betrokkenheid. Bij een sollicitatie naar een functie bij de overheid geldt het diplomasupplement als een pré. Met het bedrijfsleven worden afspraken gemaakt om hetzelfde te doen.'

Aard, duur en vergoeding van de diensttijd: Bij vervulling van de diensttijd (maximaal zes maanden) ontvangen jongeren een bescheiden financiële vergoeding. 'Samen met maatschappelijke organisaties, gemeenten en provincies wordt deze maatschappelijke diensttijd opgezet. Maatschappelijke organisaties kunnen ieder jaar bij [onze] mede-overheden projecten voorstellen die voor deze diensttijd in aanmerking komen. Belangrijk aandachtspunt hierbij is het zoveel mogelijk ontzorgen van deelnemende organisaties.'

Doelgroep: Zoals gezegd vervullen jongeren de maatschappelijke diensttijd op basis van vrijwilligheid. Maar het kabinet is voornemens de kwalificatieplicht te verhogen van 18 naar 21 jaar.⁵ Het kabinet zal bezien 'hoe een meer verplichtende variant van de maatschappelijke diensttijd [daarin] een rol kan spelen.'

Financiering: Er is een budget beschikbaar dat oploopt tot 100 miljoen euro per jaar.

Regeringsverklaring kabinet-Rutte III d.d. 1/11/2017 (p.7)⁶

Perspectief: 'We introduceren de mogelijkheid van een maatschappelijke diensttijd, zodat jongeren kunnen ervaren hoe mooi het is iets voor een ander te doen.'

Kamerbrief d.d. 11/4/2018 van staatssecretaris Blokhuis (VWS) over het voorbereidings- en invoeringstraject van de Maatschappelijke Diensttijd⁷

Perspectief: Een sterke samenleving biedt ruimte voor ontplooiing. En in een sterke samenleving zien mensen naar elkaar om en houden zij rekening met elkaar. [p.1]

Doel van de diensttijd: Met de maatschappelijke diensttijd willen wij jongeren 'optimaal de kans (...) bieden betrokken te zijn bij de samenleving en hieraan een bijdrage te leveren. De maatschappelijke diensttijd biedt tijd en ruimte waarin jongeren zich inzetten voor een ander en zo hun eigen talenten ontdekken en ontwikkelen. Het is een kans om ervaring op te doen en misschien wel een duidelijker beeld te krijgen voor een beroepskeuze. De maatschappelijke diensttijd biedt ook de mogelijkheid om mensen met verschillende achtergronden en leeftijden dicht bij elkaar te brengen. Het is meedoen, door anderen te laten meedoen. Daar wordt iedereen sterker van.' [p.1]

Aard, duur en vergoeding van de diensttijd: Er is een eerste inventarisatie gedaan van de wensen en grenzen aan de vraagzijde (jongeren) en aan de aanbodzijde (maatschappelijke organisaties) aangaande de maatschappelijke diensttijd (zie p.2 van de Kamerbrief). Het kernidee van de Maatschappelijke Diensttijd is dat voor alle jongeren mogelijkheden worden geschapen voor het doen van vrijwilligerswerk, maar dat

³ Daarnaast bepleit de CU een gedurende een periode van maximaal twee jaar betaald vrijwilligerswerk, als dienstrecht voor iedere Nederlander [p.13].

⁴ <https://www.kabinetsformatie2017.nl/documenten/publicaties/2017/10/10/regeerakkoord-vertrouwen-in-de-toekomst>

⁵ Hier wordt kennelijk bedoeld op jongeren die er niet in slagen een vwo-, havo- of mbo2-diploma te behalen.

⁶ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2017/11/01/regeringsverklaring-kabinet-ruite-iii>

⁷ <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-volksgezondheid-welzijn-en-sport/documenten/kamerstukken/2018/04/11/kamerbrief-over-de-maatschappelijke-diensttijd>
Zie ook het begeleidende nieuwsbericht: <https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-volksgezondheid-welzijn-en-sport/nieuws/2018/04/12/staatssecretaris-blokhuis-jongeren-zelf-aan-het-roer-bij-maatschappelijke-diensttijd>

moet dan wel breed worden opgevat ‘van milieu tot sport en van zorg tot veiligheid. Dat vraagt om zinvolle activiteiten en goede begeleiding tijdens de Diensttijd.’ [p.2]

Doelgroep: Het gaat om alle jongeren, maar dus ook om ‘groepen jongeren voor wie tijd en ruimte voor vrijwilligerswerk niet vanzelfsprekend is. Denk aan jongeren met een beperking, met een vluchtelingenstatus, aan schoolverlaters zonder startkwalificatie of aan jongeren die bijdragen aan het gezinsinkomen. Ik vind het belangrijk dat de maatschappelijke diensttijd [hun] waar mogelijk kansen biedt. Kansen om zich persoonlijk te ontwikkelen, nieuwe vaardigheden te leren, een netwerk op te bouwen en ervaring op te doen. Iedereen moet eraan kunnen meedoen, ongeacht achtergrond of opleidingsniveau.’ [p.3]. Wat de jongeren betreft die zonder startkwalificatie dreigen uit te vallen, bekijk ik ‘samen met de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap op welke manier deze kansen het beste vorm kunnen krijgen.’ [p.3]

Financiering: ‘We streven er naar de maatschappelijke diensttijd ook financieel duurzaam in te richten. Dat kan door te investeren in een infrastructuur die grotendeels door partijen zelf kan worden gedragen, of bijvoorbeeld door de structurele inzet van het kabinet van € 100 miljoen vanaf 2021 te vermeerderen met private bijdragen.’ [p.4]

Actieprogramma Maatschappelijke Diensttijd (2018-2020)⁸

Het actieprogramma wordt georganiseerd door ZonMw, een organisatie die gezondheidsonderzoek en zorginnovatie stimuleert in opdracht van het Ministerie van VWS en de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek NWO. Zij beheert de subsidiepot van VWS om door maatschappelijke organisaties in proeftuinen te laten uitzoeken hoe aan *alle* jongeren maatschappelijke projecten en activiteiten kunnen worden aangeboden waarin die jongeren kunnen bijdragen aan een sterke en betrokken samenleving, en waarbij ze ruimte, waardering en ondersteuning krijgen om zichzelf te ontplooiën en talenten te ontwikkelen. Het doel is om de maatschappelijke diensttijd zo vorm te geven dat ook jongeren worden aangetrokken die nu nog niet (of niet in voldoende mate) maatschappelijk actief zijn. Daarom achten we het nodig voortdurend aan te sluiten bij de diverse perspectieven van jongeren. Het doel van het actieprogramma is om vanuit de praktijk te leren wat werkt. We zoeken organisaties zonder winstoogmerk die aantoonbaar ervaring hebben met het i.s.m. jongeren organiseren van maatschappelijke activiteiten en projecten. Of organisaties die de ontwikkelsubsidie willen gebruiken om hun vrijwilligersbestand te verbreden met een nieuwe leeftijdscategorie (in casu jongeren).

Wes Holleman

weblog onderwijs 22-4-2018

<http://www.onderwijsethiek.nl>

---

⁸ <https://www.zonmw.nl/amd>